

Dr. A. V—e.

Moskva brez krinke.

1.

Leta 1928. je izšla v Parizu v založbi »Spes« knjiga pod naslovom »Moscou sans voiles« (Moskva brez krinke ali resnična Moskva), ki jo je spisal bivši belgijski konzul v Rusiji Jožef Dujé (Joseph Douillet). Založba »Spes« je izdala zadnja leta tudi druge zanimive knjige o Rusiji, na primer o diplomatskih odnošajih med Sv. stolico in Rusijo v 19. stoletju ter tri knjige škofa dr. Herbiginja o verskih razmerah v Rusiji pod boljševizmom. Belgijski konzul Dujé je bil gotovo poklican napisati sliko sedanje Rusije. Saj je preživel v tej državi 35 let in sicer 26 let v carski Rusiji, devet let po pod boljševiki (od 1891 do 1926). Kot Belgijec je Dujé gotovo mnogo bolj pravičen poročevalec in sodnik o Rusiji, nego marsikdo. Točno in nepristransko slika Dujé strašno žalostno ruskega naroda. To poročilo je obenem strašna obsodba boljševiške strahovlade, ki je skoraj brez primere v zgodovini ter ne zaostaja prav nič za preganjanjem prvih kristjanov v rimski dobi ali strahotami francoske revolucije.

Naj nam bo dovoljeno, da podamo samo nekaj odlomkov iz te znamenite knjige!

V 11. poglavju slika in opisuje Dujé grozne razmere v boljševiških ječah in sicer samo to, kar je sam videl, slišal in doživel. Bil je namreč sam sedem mesecev v ruskih ječah. Dasiravno je kot član Nansenovega pomožnega odbora leta 1921/22 v dobi grozne ruske lakote mnogo dobrega storil za olajšanje bede v Rusiji, kljub temu so ga ruski boljševiki leta 1925. kot sumljivca zaprli. Bilo je treba posredovanja belgijske vlade, da je bil Dujé izpuščen iz ječe.

Pa naj govori Dujé sam!

2.

»Jaz sam sem postal žrtev G. P. U.¹ (boljševiške policije). Aretirali so me zajedno z mojim sinom. Tekom dolgih 7 mesecev, ki sem jih preživel v različnih središčih sovjetskih kaznilnic, sem imel čas spopolniti in dovršiti moja preiskovanja o zvezni državi ruskih sovjetov. Spoznal sem najhujše nasilje, s katerim se sovjetska oblast še vzdržuje v Rusiji. Mogel sem se tudi obširno seznaniti z mnogimi izrazito sovjetskimi ječami.

Prva ječa, ki sem jo spoznal, se nahaja v četrti Lubjanka št. 2 v Moskvi. To je del poslopja, kjer se nahaja osrednja uprava državne policije (G. P. U.).

Nato sem prišel na številko 14 Lubjanke, ki je v zvezi z notranjo ječo; potem so me premestili v osrednjo ječo G. P. U. v Butirki, nato so me zaprli v Leningradu, odkoder sem bil premeščen v Pskov in od tu v Ostrov. Tukaj so me zopet izpustili na svobodo v zelo neugodnih okoliščinah.

¹ G. P. U. kratice za začetne črke za naziv Gosudarstvenos političeskoe upravlenie — državna politična uprava.

Konečno sem bil prost, ko sem bil na ozemlju Letonije.

V tem poglavju bom orisal po časovnem vrstnem redu sovjetske ječe in kaj se dogaja v njih.«

»Videl sem v tej celici jetnika, ki je prestal najbolj grozno preiskavo, ki obstoji v tem, da mora kaznjeneц prisostvovati usmrtitvi drugih potom streljanja. Nato usmrtijo tudi preiskovance skoraj vse po vrsti. Kot vzgled tega mučenja vam opišem samo sledeči dogodek, ki bo zadostoval:

Neki Georgijec (imenujemo ga X.) je bil zaprt v moji celici. Udeležil se je kot voditelj protisovjetske vstaje v Georgiji leta 1924. G. P. U. je s pomočjo turških čet zadušila to vstajo. Imenovani Georgijec je mogel k sreči pobegniti ter se je skrival; našli so ga še le koncem leta 1925. v Kijevu.

Čekisti so ga dali v »preiskavo«, da jim izda in pove imena voditeljev te vstaje.

Postopali so na sledeči način; toda prepuščam besedo njemu samemu:

»Potem, ko so me slekli do nagega, so mi ukazali, da sem stopil čisto nag v neko klet. Nato so me potisnili v temen hodnik, na čigar koncu je bilo treba iti navzdol čez nekoliko stopnic, ki so vodile v drugo klet, zavarovano z železno mrežo ca 20 cm od zadnje stopnice. Prišedši tja, sem opazil pred sabo mrtveca, ki je zadobil strel v tilnik, ležečega z obrazom proti omrežju. Dolgi curki krvi so polagoma tekli iz rane. Ko so mi predočili to sliko, so me opozorili, da imam 24 ur časa za premislek.«

Naslednjo noč nas je zapustil Georgijec ter se ves preplašen poslovil od nas. Ob jutranjem svitu pa se je povrnil obrat, parfumiran in z natrpanimi žepi cigaret. Razdelivši jih nekaj, je pripovedoval mali skupini sedem političnih jetnikov, ločenih od navadnih zločincev, kar se mu je pripetilo.

Ko je bil odgovoril preiskovalnemu sodniku, da noče imenovati sotorilcev, je poslednji dal poklicati stražo, ki ga je prepeljala v isto klet in na isti način kakor prej. Stražnik ga je vklelnil in ga privezal ob stranski zid, vendar tako, da je lahko videl izhod hodnika, ki ga je ravnokar ostavil.

In tedaj se je pričela zanj noč groze: Čekist (stražnik) z revolverjem v roki se je postavil v skrivališče, napravljeno v zidu komaj en korak od izhoda. Ugasnili so luč na hodniku in stražnik se je nahajal čisto v temi. Klet pa je bila nasprotno zelo razsvetljena. Nastala je tišina . . . Nekaj časa nato je bilo slišati ropot z druge strani hodnika. Nekoga so suvali, kakor njega pred kratkim časom. Nag starec z dolgo belo brado se je prikazal in v trenutku, ko je stopal po stopnicah navzdol (mož, privezan ob zid ter z omrežjem ob nogah, je gledal kakor otrpnjen), je počil strel in starec se je zgrudil s prebito lobanjo na tla. Padel je nasproti omrežju. Stražnik je stopil iz zatišja korak naprej, hoteč se prepričati, ali je starec res mrtev ter je smehljaše se pogledal Georgijca. Nato je izginil . . . Zopet ropot in hrup! Bila je mlada žena, skoraj

otrok, ki se je prikazala in prejšnji prizor se je ponovil.

Sledili so drugi in Georgijec je pripovedoval:

»Štel sem do sedemnajst, nato pa sem se onesvestil. Ko sem prišel zopet k zavesti, sem bil v pisarni preiskovalnega sodnika. Danilo se je; bil sem še vedno slečen in imel sem okove na rokah. Ko je preiskovalni sodnik videl, da sem prišel k zavesti, se mi je približal ter mi je rekel: »Sedaj, ko ste videli, kaj vas čaka, vas poslednjič preoblečejo in medtem, ko se bo brivec bavil z vami, boste imeli časa za premišljevanje.«

»Četrto ure je minilo; bil sem obrat, parfumiran in oblečen. Na vprašanje preiskovalnega sodnika, ali sem se že premislil, sem odgovoril da ne.« (Georgijec nam je priznal, da se pri tem odgovoru ni zavedal, kaj je rekel, tako je bil otopel.) »Dobro,« mi je rekel preiskovalni sodnik. »Dam vam še štiri ure za premislek. Vi boste boljše razumeli gotove stvari Toda kmalu!«

Nato so pripeljali Georgijca nazaj v njegovo celico med nas. Štiri ure dovoljenega odloga so naglo minule. Njegov obraz je bledele. Priznal nam je, da je na koncu svojih moči in da ne ve, ali bo vzdržal poslednji razgovor s preiskovalnim sodnikom. Ko so prišli po njega, so mu noge popolnoma odrekle. Straža ga je odnesla.

Nisem ga več videl. Toda, nekaj mesecev pozneje, v februarju 1926, ko sem bival v ječi v Butirkih, sem opazil njegovo ime, objavljeno v uradnem razglasu oglasu o ukrepih proti poslednjim voditeljem Georgijske vstaje. Ti »poslednji«, kakor je bilo razvidno iz razglasa, so izdani od X.; sledilo je ime Georgijca. V zadnjem trenutku se torej ni mogel ustavljati, kakor je vnaprej slutil.

Medtem, ko sem bival v tej celici, je prišlo v njo do petdeset jetnikov. Več kot ena tretjina izmed njih je bila ustreljena.

V ječi zgradbe št. 14 v Lubjanki sem ostal približno 10 dni.

Nekega večera so prišli po mene, da me fotografirajo. (Seveda nisem vedel v trenutku, kam me peljejo.) Da se pride k fotografski delavnici, je bilo treba iti čez jetniško dvorišče, pred pisarno mestnega poveljnika.

V trenutku, ko sem šel mimo, sem slišal pretresljiv krik; vztrepetal sem in moral sem se ustaviti za nekaj trenutkov.

Skozi vrata sem videl jetniškega poveljnika (ki je bil mrk in ki je bil očitno eden izmed najbolj krvoločnih rabljev G. P. U.); stal je pred človekom, ki je ležal na zemlji zleknjen, obdan od čekistov (stražnikov). Skoraj nisem mogel videti te žrtve, toda eno roko je imela dvignjeno, in opazil sem, da je bila povezana z modro-belo-rdečim trakom. Kot blisk me je prešinila misel: »To so torej prejšnje narodne ruske barve.« — »Toda ne, to gotovo niso bile ruske barve.«

V tem trenutku me je spremljajoči stražnik s puškinim kopitom sunil v hrbet ter me je nahrulil: »Le urno naprej, ali pa streljam.« Nisem imel več

časa, stopiti korak naprej, ko sem naenkrat slišal obupen krik in sedaj v francoskem jeziku:

»Oh, morilci, rablji, banditi!« Pridušen krik je utihnil.

Deset minut kasneje, ko sem se po fotografiranju vračal nazaj v svojo celico, sem videl vrata poveljnikovega vhoda zaprta. Bilo je tiho. Kdo je bil nesrečnež? Kakšna je bila njegova usoda? Ali so na francoskem poslanstvu samo slutili, kaj se je godilo? — Lahko ugotovim samo to, da se je to zgodilo v ječi št. 14. na Lubjanki v Moskvi, med 10. in 14. oktobrom 1925. Ne morem biti točen, ker smo v ječi zgubili vsak pojem za čas in le s težavo je bilo mogoče naknadno se spoznati v koledarju. Ta datum pa bo mogoče komu služil, da razsvetli to skrivnost.

Isto noč pred jutranjim svitom so me zbudili in me premestili s prtljago in 40 drugimi jetniki v ječo »Butyrkie«, kjer sem ostal šest mesecev. Spoznal sem to ječo natančno, ker sem bival po vrsti skoraj v vseh oddelkih.

Opisal bom ne samo take oddelke, ki jih kažejo inozemskim odposlancem, temveč tudi tiste, ki ostanejo nedostopni in kjer se dogajajo take reči, da človeka pretresa groza.

Poveljnik te ječe se je imenoval Adamson. Bil je bivši hotelski vratar v Rigi, po naravi okruten, ki je meseca aprila 1925 ob priliki gladovne stavke v ječi v Butyrkih lastnoročno zadavil več jetnikov vpričo drugih. Podčrtavam, da je del ječe, kjer so se nahajali preiskovanci in katerih spisi so bili v rokah preiskovalnega sodnika, nedostopen vsakemu inozemcu.

(Nadaljevanje sledi.)

Bolne žene dosežejo z uporabo naravne »Franz Josefove« grenčice neovirano lahko iztrebljenje črevesa, kar čisto učinkuje izvanredno dobrodejno na obolele organe. Ustvaritelji klasičnih učnih knjig za ženske bolezni pišejo, da so ugodno učinkovanje »Franz Josefove« voda ugotovili z lastnimi preiskavami. »Franz Josefova« voda se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in špecerijskih trgovinah.

GOSPODARSTVO

Gospodarska obvestila.

Kolje za vinograde in za sadno drevje, kakor vsake vrste rezan les prodaja ali zamenja za dobro vino Franjo Gnilšek, Maribor, Razlagova ulica 25. 363

Neposredni davki so prinesli naši državi lani 2005.8 milijonov dinarjev, leta 1928 pa 1774.1 milijonov dinarjev, torej lani za 231.7 milijonov dinarjev več nego predlanskem. Po posameznih pokrajinah se donos razdeli sledeče (v milijonih Din; v oklepajih podatki za leto 1928):

Srbija in Črnagora	694.6	(506.6)
Vojvodina	429.6	(456.0)
Hrvatska in Slavonija	430.2	(342.7)
Slovenija	212.2	(205.1)
Bosna in Hercegovina	183.1	(202.5)
Dalmacija	55.8	(58.5)

Največjo korist je imela od novega davčnega zakona Bosna, potem tudi Vojvodina in Dalmacija, nasprotno pa se je izredno zvišal donos tudi v Srbiji in v Hrvatski. V Sloveniji je povečanje manj znatno.

II. vinarški kongres in občni zbor Vinarskega društva za Dravsko banovino se bo vršil dne 28., 29. in 30. maja 1930 v Ljutomeru. Razpored: 28. maja, sredo: Ob 15. uri (ob treh popoldan) seja glavnega odbora Vinarskega društva in delegatov podružnic v dvorani hotela Zavratnik v Ljutomeru. — 29. maja, četrtek (praznik): Vinarški kongres in občni zbor Vinarskega društva v Sokolskem domu v Ljutomeru. Začetek ob 8.30. — 30. maja, petek: Izlet. 1. Ogleđovanje vinogradov. Ob pol 9. uri iz Ljutomera čez Presiko, Strmec, Kalvarijo in Mrzlo polje v Jeruzalem, tu obed; popoldan pa čez Svetinje v Ivanjkovce, tu na vlak, odnosno čez Radomerje (Miklošičev dom) v Ljutomer na vlak. 2. Ogleđovanje banovinske trsnice in drevesnice v Kapeli, šampanjskih in vinskih kleti Clotarja Bouvierja v

Gornji Radgoni. Ob pol 9. uri z vlakom iz Ljutomera do Slatine Radenci, od tod v Kapelo in potem v Gornjo Radgono in tu na vlak. Prijave za prenočišča 28. in 29. maja in izlet v Jeruzalem sprejema Vinarska podružnica v Ljutomeru, za izlet v Kapelo in Gornjo Radgono pa Vinarska podružnica v Gornji Radgoni. Izletov se morejo udeležiti samo tisti, ki so se do 25. maja 1930 prijavili Vinarski podružnici v Ljutomeru, oziroma v Gornji Radgoni. Za izlet v Kapelo in Gornjo Radgono bodo na postaji Slatina Radenci vozila po zmerjeni ceni na razpolago. Dne 29. maja 1930 po kongresu in občnem zboru se vrši ob 14. uri na Cvenu pri Ljutomeru občajna spomladanska konjska dirka, na katero so vsi udeleženci Vinarskega kongresa vabljeni. Po dirki je sestanek kongresistov v gostilni Rajh na Motl, zvečer ob 21. uri pa v gostilni na Triglavu v Ljutomeru.

Tečaj za pridelovanje krme se vrši na vinarski in sadjarski šoli v Mariboru v četrtek, dne 22. maja. Pouk je teoretičen in praktičen ter traja od 8. do 12. ure dopoldne in od 14. do 17. ure popoldne.

Izvoz iz naše države v letošnjem prvem četrtletju. V prvem četrtletju smo uvozili 298.360 ton v vrednosti 1740.5 milijonov Din, izvozili pa smo za 1696 milijonov Din. Čeprav se je naš letošnji izvoz v prvem četrtletju povečal nasproti lanskemu izvozu za 386 milijonov Din, vendar je ostala naša trgovinska bilanca pasivna, ker se je istočasno dvignil uvoz za 91 milijonov Din. Navzlic pasivnosti pa je bila letos naša trgovinska bilanca znatno boljša nego prejšnja leta, kajti pasivnost je znašala le 44.5 milijona Din nasproti 339 milijonom v prvem četrtletju preteklega leta in 542 milijonom leta 1928.

Kmetovalci bližnje in daljaje okolice Slovenjgradca, pozor! V nedeljo, dne 18. maja tega leta se bo vršila od 10. do 12. in od 1. do 4. ure v kinodvorani v Slovenjgradcu velezanimiva in poučna kmetijsko-gospodarska kinopredstava,

DR. O. ILAUNIG:

TATENBAH

ZGODOVINSKA POVEST.

Grofica se ni ustrašila tajnega gosta, takoj je vstala, stopila naprej ter podala roko lovcu, ki jo je spoštljivo poljubil.

»Mož omahljivosti,« je začela grofica, »že sem mislila, da sem dopotovala zaman iz Čakovca v Rače. Ali veste, da čakam že od prvega mraka, sedaj pa kaže ura že deseto uro.«

»Oprostite, draga Katarina, če sem vas pustil predolgo čakati,« odvrne ta, »pot iz Konjic je dolga in vrh tega še slaba. Ker so povsod ogleđuhi, sem se moral poslužiti te krinke ter čakati do mraka. Takrat se služinčad zabava med seboj in se ne briga dosti za došle.«

Po teh besedah je vrgel dozdevni lovec klubuk na tla, si odvezel dolgo brado, slekkel zeleno lovsko suknjo. V tem trenutku je stal grof Ivan Erazem Tatenbah v zlatoobrobljenem jopiču ter z zlato težko verižico okoli vratu pred grofico.

»Zopet te vidim,« nadaljuje grof, »ti ženska

21

mojega srca. Ana Katarina je spolnila mojo vročo željo ter me je s svojim prihodom v mojo hišo napravila najsrečnejšega na svetu.«

Katarina Zrinjska je odtegnila roko njegovim strastnim poljubom.

»Ne tako razburjeno, grof Tatenbah,« je rekla, »nisem prišla, da vas zopet vidim, nisem prišla zaradi sladkih besed, s katerimi ste mi ponovili zatrdilo svoje gorke ljubezni: Ana Katarina Zrinjska je prišla v Rače, da vpraša, ali je grof Tatenbah pozabil na vse načrte, katere smo zadnjikrat zasnovali v Čakovcu.«

»Katarina,« vzklikne grof, »ali naj v prvem trenutku najinega svidenja po večmesečni ločitvi kličem zopet duhove, katerih ne morem več ukrotiti, če jim je dana prosta pot.«

Te besede so izzvale zaničljiv posmeh na ustih lepe gospe.

»O, glejte vendar moža dejanja,« vzklikne, »v besedah tako mogočen, v dejanju pa tako ozkosrčen, kadar pride ura ločitve.«

»Grofica,« odvrne Tatenbah, »vaše besede so trde ter polne očitkov. Vi vendar dobro znate, da sem bil zelo zaposlen, zaradi tega nisem mogel kaj posebnega storiti, med tem so prevzeli moji prijatelji ta posel.

Najboljša reklama

za trgovce, obrtnike in zasebnike

so lepe tiskovine,

kakor n. pr. pismeni papir, zavitki, računi, memorande, dopisnice, letaki, lepaki, barvotiski, večbarvne razglednice in priporočilnice

ki jih izvršuje

v najmodernejši izpeljavi, hitro in po najnižjih cenah

Tiskarna sv. Cirila
v Mariboru, Koropiška c. 8